PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – EDUKACJA
ENTREPRENEURSHIP – EDUCATION
14 ▪ 2018
ISSN 2083-3296
DOI: 10.24917/20833296.14.17

Paweł Nowak
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska ▪ Pedagogical University of Cracow, Poland

Udział biur informacji gospodarczej w systemie wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych dłużników

The Role of Economic Information Bureaus in Sharing System of Debtor Economic Data

Streszczenie: Warunkiem rozwoju rynku finansowego jest istnienie efektywnego systemu wymiany informacji o zobowiązanych finansowych jego uczestników. System ten tworzą biura informacji gospodarczej i biura informacji kredytowej. Bez baz danych o zobowiązaniach finansowych banki i inni wierzyciele nie są w stanie przeprowadzić oceny zdolności płatniczej klientów. Istnienie efektywnego systemu rejestrów finansowych obniża cenę kredytu, podnosi trafność decyzji finansowych i ogranicza zjawisko nadmiernego zadłużenia gospodarstw domowych. Ocena systemu wymiany informacji opiera się na ilości i jakości zapisów oraz dostępności użytkowników do informacji. Celem niniejszego artykułu jest analiza działalności biur informacji gospodarczej w ramach systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych dłużników. Artykuł koncentruje się na ocenie aktualnej działalności biur z punktu widzenia zapewniania ochrony interesów wierzycieli i dłużników. Ocena poziomu bezpieczeństwa została przeprowadzona w kontekście zmian wprowadzonych *Ustawą z 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności* (Dz.U. z 2017 r., poz. 933). Wnioski zawarte w artykule określają wpływ nowych regulacji na poziom bezpieczeństwa obrotu gospodarczego oraz wynikające z tych zmian konsekwencje dla podmiotów gospodarczych. W zakończeniu znalazły się rekomendacje dotyczące dalszych rozwiązań podnoszących poziom zaufania i bezpieczeństwa w stosunkach gospodarczych.

Abstract: The development of financial market is conditioned by the performance of sharing information system on financial obligations. The system is composed of economic information bureaus and credit information bureaus. The lack of data bases on financial obligations make the correct assessment of creditworthiness of potential debtor impossible. The effective sharing information system on financial obligations reduces credit price, enhances the level of financial decision accuracy and reduces the scale of excessive household debt phenomena. The estimation of sparing information system is based on the quantity and quality of records and accessibility of the system for the users. The aim of this paper is to investigate the activity of economic information bureaus as part of sharing information system on financial duties. The paper is focused on the evaluation of the role of the economic information bureaus in the terms of protection for debtor and creditors. The analysis was carried in aspect of the Act of 7 April 2017 on easing creditors in process of enforcing contracts. The results present the impact of new regulation

on general and individual economic security. There are also recommendations referring to further resolutions increasing the level of confidence and safety in economic relations.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo obrotu gospodarczego; ochrona dłużnika; ochrona wierzyciela; rejestry kredytowe; wiarygodność finansowa

Keywords: creditor protection; debtor protection; debtor registers; financial credibility; safety of economy

Otrzymano: 8 listopada 2017
Received: 8 November 2017
Zaakceptowano: 24 maja 2018
Accepted: 24 May 2018

Sugerowana cytacja/Suggested citation:

Nowak, P. (2018). *Udział biur informacji gospodarczej w systemie wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych dłużników*. *Przedsiębiorczość – Edukacja [Entrepreneurship – Education]*, *14*, 234–242. DOI: 10.24917/20833296.14.17

Wstęp

Warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, poprawy wykonalności zobowiązań oraz powstania i rozwoju sektora finansowego jest istnienie systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych. Wymiana informacji ogranicza zjawisko asymetrii informacji dotykające słabiej poinformowaną stronę rynku (Akerlof, 1970; Lissowska, 2010; Nowak, 2003; Nowak, 2016). Bez baz danych banki i inni wierzyciele nie są w stanie przeprowadzić rzetelnej oceny wiarygodności finansowej kontrahentów. Istnienie baz danych podnosi dostępność do kredytu małych i średnich firm aż o 80% w porównaniu z sytuacją, w której rejestr nie istnieje (Bieć, 2012: 120). Efektywny system wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych poprawia trafność decyzji kredytowych i obniża ryzyko nadmiernego zadłużenia. Brak lub nadmierne rozproszenie rejestrów hamuje rozwój rynku finansowego i stanowi barierę dla rozwoju całej gospodarki. Wartość systemu wymiany informacji opiera się na ilości i jakości danych oraz stopniu dostępności do zasobów systemu.

Celem niniejszego artykułu jest analiza działalności biur informacji gospodarczej w ramach systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych dłużników. Uwaga została poświęcona głównie ocenie działalności biur z punktu widzenia zapewniania ochrony interesów wierzycieli i dłużników. Ocena poziomu bezpieczeństwa została przeprowadzona w kontekście zmian wprowadzonych *Ustawą z 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności* (Dz.U. z 2017 r., poz. 133). Artykuł powstał na postawie studiów literatury przedmiotu oraz analizy przepisów prawnych.

Charakterystyka systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych

„Początki rynku wymiany informacji o dłużnikach sięgają XIX w., kiedy to pierwsi hurtownicy zaczęli organizować się i tworzyć centra wymiany informacji o odbiorcach swoich towarów. W Europie pierwszy prywatny rejestr kredytowy powstał w Szwecji w 1890 r., a pierwszy państwowy rejestr kredytowy utworzono w Niemczech w 1934 r.”

(Kurkliński, Markowski, 2012: 17). W Polsce system wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych ma swój początek w latach 90. XX w. Obecnie znajduje się on w fazie szybkiego rozwoju i istotnych przeobrażeń. Dotychczasowy okres jego funkcjonowania pokazał, że jest niezbędnym elementem infrastruktury finansowej i ważnym czynnikiem rozwoju gospodarki.

Polski system wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych obejmuje bankowe i niebankowe bazy danych (Kuchciak, 2015). Sektorem gospodarki najbardziej aktywnym na rynku informacji jest sektor bankowy. Do bankowych baz danych (stworzonych przez banki) należą: największy rejestr kredytowy w Polsce – Biuro Informacji Kredytowej S.A. (BIK) – oraz System Bankowy Rejestr, natomiast rejestry niebankowe prowadzone są przez biura informacji gospodarczej. Należą do nich: ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A., Krajowy Rejestr Długów BIG S.A., BIG InfoMonitor S.A. i Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A. Ponadto istnieje rejestr stworzony przez telekomy: Krajowa Informacja Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A.

Polski rynek wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych ma swój początek w 1991 r., kiedy to w środowisku bankowym powstała papierowa lista nierzetelnych dłużników. Następnie w 1997 r. powstało Biuro Informacji Kredytowej (BIK), które pierwsze raporty zaczęło sprzedawać w 2001 r. W 2003 r. weszła w życie *Ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych* (Dz.U. z 2003 r. nr 50, poz. 424, ze zm.), na podstawie której utworzono biura informacji gospodarczej (BIG-i). Ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczych określiła zasady i tryb przekazywania informacji gospodarczych dotyczących wiarygodności płatniczej przedsiębiorców i konsumentów – w tym danych o zwłoce w wykonywaniu zobowiązań pieniężnych (dane negatywne), danych o fakcie wypełnienia zobowiązań (dane pozytywne) oraz danych o posłużeniu się podrobionym lub cudzym dokumentem.

W 2010 r. *Ustawą z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych* (Dz.U. z 2010 r. nr 81, poz. 530, ze zm.) przeprowadzona została istotna nowelizacja przepisów dotyczących BIG-ów, która m.in. stworzyła szerszy dostęp do rejestrów. Od 2010 r. z usług BIG-ów mogą korzystać także osoby fizyczne, gminy i wtórni wierzyciele. Cały czas ma miejsce poszerzanie zasobu użytkowników baz danych. Zgodnie z obowiązująca od 1 lipca 2015 r. nowelizacją *Kodeksu karnego wykonawczego* oraz ustawy regulującej działanie BIG-ów, w przypadku nieuiszczenia przez skazanego w oznaczonym terminie grzywny czy należności sądowych wynikających z prawomocnego wyroku sądy przekazują do biur informacji gospodarczej informację o powstaniu takiej zaległości. Skazany, który nie zapłaci w terminie 30 dni orzeczonych przez sąd grzywien, nawiązek czy też kosztów sądowych zostaje wpisany do wszystkich czterech działających w kraju biur informacji gospodarczej.

Biura informacji gospodarczej działają pod ścisłym nadzorem Ministerstwa Rozwoju. Biuro informacji gospodarczej może być prowadzone wyłącznie w formie spółki akcyjnej, o kapitale zakładowym nie mniejszym niż 4 mln zł.

Według stanu z września 2016 r., na polskim rynku działa pięć BIG-ów:

- ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A. ERIF przetwarza informację o dłużnikach dopisanych przez spółki z grupy kapitałowej KRUK. Dane dotyczące wierzytelności obsługiwanych przez grupę kapitałową KRUK są niedostępne w innych biurach informacji gospodarczej. ERIF jest aktualnie jedynym w Polsce biurem informacji gospodarczej poddającym co kwartał swoją bazę weryfikacji przez niezależnego biegłego rewidenta;

- Krajowy Rejestr Długów BIG S.A. (KRD). KRD obsługuje wszystkie podmioty gospodarcze – od jednoosobowych firm przez małe i średnie przedsiębiorstwa po wielkie korporacje. KRD stworzył system wymiany informacji gospodarczych łączący wszystkie gałęzie gospodarki. Rejestr KRD powstał m.in. we współpracy z bankami spółdzielczymi i spółdzielniami mieszkaniowymi;
- BIG InfoMonitor S.A. (InfoMonitor). InfoMonitor jako jedyny z BIG-ów działających w Polsce umożliwia także dostęp do baz Biura Informacji Kredytowej;
- Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A. (KBIG). KBIG jest częścią grupy kapitałowej „Grupa Deltavista", która prowadzi rejestry na terenie Niemiec, Austrii i Szwajcarii. Dzięki możliwości wymiany informacji między krajami możliwe jest uzyskanie międzynarodowej informacji o spółkach;
- Krajowa Informacja Długów Telekomunikacyjnych BIG S.A. (KIDT).

Każde z biur informacji gospodarczej działających w Polsce jest podmiotem prywatnym, prowadzącym działalność jako przedsiębiorca. Zgodnie z *Ustawą o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych*, określenie „biuro informacji gospodarczej" oraz skrót „BIG" mogą być używane jedynie przez podmioty zajmujące się działalnością gospodarczą związaną z pośrednictwem w udostępnianiu informacji gospodarczych. W przypadku biur informacji gospodarczej – inaczej niż w przypadku biur informacji kredytowej – nie ma zastosowania zasada wzajemności. Dostęp do baz danych ma każdy zainteresowany podmiot – aby przedsiębiorca mógł z nich korzystać, nie ma obowiązku przekazywania własnych danych do bazy prowadzonej przez BIG.

Działalność biur polega na pośredniczeniu w rozpowszechnianiu informacji gospodarczych (tj. przyjmowanie informacji od wierzycieli, przechowywanie tych informacji i udostępnianie ich potencjalnym kontrahentom dłużników), pozyskiwaniu i przetwarzaniu informacji gospodarczych z rejestrów państwowych, dokonywaniu analizy wiarygodności płatniczej potencjalnych kontrahentów, prowadzeniu szkoleń oraz zarządzaniu majątkiem biura (Białek, 2011).

Podstawowym celem działania biur informacji gospodarczej jest pomoc wierzycielom w odzyskiwaniu należności i wzmacnianie dyscypliny płatniczej (Girault, Hwang, 2010). Ich istnienie tworzy właściwe ramy instytucjonalne udostępniania informacji o zwłoce w wykonywaniu zobowiązań pieniężnych przez przedsiębiorców i konsumentów, przy jednoczesnym poszanowaniu słusznych praw uczestników obrotu gospodarczego.

Problem nieterminowo regulowanych zobowiązań jest wciąż poważny. Analizy BIG InfoMonitor wskazują, że liczba firm oferujących usługi i towary z odroczonym terminem płatności, zmagających się z niesolidnymi kontrahentami, wciąż utrzymuje się między 40% a 50% (*Big Infomonitor…*, 2017). Bazy danych biur informacji gospodarczej służą wywieraniu presji na dłużników („miękka" windykacja). Wymiana informacji na temat zaległych zobowiązań w istotny sposób wpływa na zachowanie dłużników. Dłużnicy, obawiając się złej opinii i „odcięcia" od zakupów z odroczonym terminem płatności w związku z generowaniem wysokiego ryzyka, mobilizują się i starają się nie dopuścić do powstania zaległości w spłacie zobowiązań. Zagrożenie wpisem do BIG-u jest silnym środkiem dyscyplinującym dłużników – według BIG InfoMonitor podnosi skuteczność egzekucji długu średnio o 70% (Bieć, 2012: 69).

We współczesnej gospodarce rośnie znaczenie danych alternatywnych, które pokazują wywiązywanie się ze zobowiązań płatniczych podmiotów z tytułu umów telekomunikacyjnych, komunalnych, dostawy energii elektrycznej itp. W przypadku braku

historii kredytowej, która dotyczy często osób młodych, wchodzących na rynek pracy, dane alternatywne stają się pomocne w ocenie wiarygodności płatniczej i są wykorzystywane również w procesie oceny zdolności i wiarygodności kredytowej przez banki i inne instytucje finansowe. Pozytywna historia płatnicza staje się ważnym „aktywem" i może służyć jako substytut zabezpieczenia majątkowego (Jappelli, Pagano, 2005; Brown, Jappelli, Pagano, 2007).

Zakres informacji, które można uzyskać w BIG-ach zależy od podmiotu, który wnosi o ich udzielenie. Przedsiębiorcy otrzymują informacje na temat każdego przedsiębiorcy (łącznie z informacją o sobie samym) oraz o konsumentach (ale za ich pisemnym upoważnieniem ważnym nie dłużej niż 30 dni od dnia jego udzielenia). Konsumenci uzyskają wiadomości na temat dowolnego przedsiębiorcy (bez żadnych ograniczeń) oraz o sobie. Dostęp konsumentów do informacji o sobie jest bezpłatny, jeżeli ma miejsce nie częściej niż raz na sześć miesięcy. W pozostałych przypadkach dostęp podlega opłacie zgodnie z obowiązującym w biurze cennikiem, nie wyższej niż 0,5% minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie przepisów *Ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę* (Dz.U. z 2017 r., poz. 847). Konsumenci nie mogą uzyskać informacji na temat innych konsumentów.

W BIG-ach znajdują się głównie informacje negatywne. Negatywny wpis do BIG-u jest możliwy z tytułu nieuregulowanych rat kredytów lub pożyczek, niezapłaconych rachunków za mieszkanie, gaz, prąd, telefon, internet i wszystkich innych zobowiązań finansowych, które nie zostały uregulowane w wymagalnym terminie. Analogicznie, wpis pozytywny można otrzymać z tych samych tytułów pod warunkiem, że zobowiązanie zostało uregulowane w terminie lub z opóźnieniem wynoszącym mniej niż 60 dni i od chwili wykonania zobowiązania upłynęło nie więcej niż 12 miesięcy. Pozytywny wpis do BIG-u odbywa się pod warunkiem, że klient wyrazi na to zgodę.

Nie tylko przedsiębiorcy mogą wpisywać dłużników do BIG-ów – mogą to robić również osoby fizycznie nieprowadzące działalności gospodarczej. Zamieszczanie informacji o zaległych wierzytelnościach przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej wymaga jednak udokumentowania długu prawomocnym orzeczeniem sądu. Przedsiębiorcy-wierzyciele mogą dokonać wpisu na podstawie samego wezwania dłużnika do zapłaty. Wierzyciel, jako osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej, musi wysłać listem poleconym lub doręczyć osobiście (na 14 dni przed wpisem) wezwanie do zapłaty. Aby wpisać dłużnika do BIG-u, wystarczy sam fakt wysyłki pisma z odpowiednią datą nadania, nie ma znaczenia, czy dłużnik pismo odebrał i zapoznał się z nim.

Do biura informacji gospodarczej może zostać wpisany dłużnik-przedsiębiorca, gdy wartość zadłużenia jest większa niż 500 zł, natomiast, gdy z zapłatą spóźnia się konsument – wystarczy zaległość w wysokości ponad 200 zł. Od terminu wymagalności płatności powinno upłynąć co najmniej 60 dni. Na miesiąc przed planowanym wpisem dłużnika do rejestru wierzyciel musi go ostrzec o takiej możliwości. Jeśli mimo tego dług nie zostanie uregulowany, wpis do rejestru będzie możliwy i zgodny z prawem. Jeżeli wierzyciel posiada wierzytelność potwierdzoną tytułem wykonawczym, kwota długu i okres zaległości nie mają znaczenia, wierzyciel musi jednak wysłać wezwanie do zapłaty w ciągu 14 dni przed wpisaniem dłużnika do rejestru.

Wierzyciel przekazuje do biura informacji gospodarczej informację o zadłużeniu i tylko on może tę informacje usunąć. BIG-i są uprawnione do usunięcia informacji z własnej inicjatywy tylko w przypadku uzasadnionej informacji o nieistnieniu lub wygaśnięciu

zobowiązania. Podmioty weryfikujące wiarygodność muszą posiadać zgodę klienta na sprawdzenie i takie upoważnienie jest ważne 30 dni od jego udzielenia.

Wierzyciel sam wybiera biuro, z którym chce współpracować. Może wpisać dłużnika do jednego, dwóch lub wszystkich BIG-ów jednocześnie, w zależności od tego, z iloma biurami ma podpisaną umowę. Informacje dotyczące długów przechowywane są w bazach biura informacji gospodarczej do momentu, w którym wierzyciel zawiadomi o spłacie zaległości. Zgodnie z prawem, wierzyciel powinien powiadomić biuro informacji gospodarczej o spłacie zobowiązania w ciągu 14 dni. Po otrzymaniu informacji o_uregulowaniu zobowiązania wpis jest usuwany. Informacja o zadłużeniu może być też usunięta wcześniej, jeżeli uzasadniony wniosek w tym zakresie złoży wierzycielowi dłużnik.

Konsument przed złożeniem wniosku o kredyt może sprawdzić swoją wiarygodność płatniczą w serwisach internetowych, takich jak:

- infoKonsument.pl, który należy do Biura Informacji Gospodarczej ERIF S.A.,
- BIG.pl, który należy do InfoMonitor BIG S.A.,
- konsument.krd.pl, który należy do Krajowego Rejestru Długów BIG S.A.

Podobnie jak w przypadku BIK-u weryfikacja informacji o sobie lub weryfikacja informacji z rejestru zapytań jest w BIG-ach bezpłatna i wchodzi w zakres informacji ustawowej. Konsument ma prawo do bezpłatnego pobrania takiej informacji raz na sześć miesięcy. Najprościej odbywa się to przez założenie konta na stronie internetowej podmiotu prowadzącego rejestr.

Biura informacji gospodarczej, podobnie jak biura informacji kredytowej, wykorzystując dane, którymi dysponują, oferują różne produkty, takie jak raporty, certyfikaty wiarygodności finansowej (służące potwierdzeniu rzetelności finansowej) oraz cyklicznie prezentowane analizy i raporty. Najpopularniejszym produktem są raporty o konsumentach.

Zmiany w systemie wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych

Główne propozycje zmian legislacyjnych, dotyczące systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych, znalazły się w pakiecie ułatwień dla przedsiębiorców #100zmianDlaFirm, ogłoszonym przez rząd 9 czerwca 2016 r. (*Nowelizacja*…, 2017). 1 czerwca 2017 r. weszła w życie część pakietu przez przepisy *Ustawy z 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności* (Dz.U. z 2017 r., poz. 933). W związku ze zmianami wprowadzonymi w *Ustawie z 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych* od 23 listopada 2017 r. na BIG-i został nałożony obowiązek wymiany posiadanych przez nie informacji. Biura informacji gospodarczej uzyskały także dostęp do mającego powstać Centralnego Rejestru Restrukturyzacji i Upadłości oraz Rejestru Należności Publicznoprawnych. W związku z wprowadzonymi zmianami wierzyciele będą mieli łatwiejszy dostęp do danych o swoim kontrahencie, zgromadzonych we wszystkich BIG-ach.

Dotychczas w systemie wymiany informacji brakowało danych o wierzytelnościach publicznoprawnym, co powodowało, że spora część informacji – ważnych z punktu widzenia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego – znajdowała się poza systemem. Dotyczy to głównie informacji o zaległościach podatkowych i innych zobowiązaniach publicznoprawnych w ZUS, urzędach skarbowych i gminach. Włączenie tych informacji do zasobów systemu znacznie obniżyłoby koszty windykacji i zwiększyło jego efektywność.

Pakiet ułatwień dla przedsiębiorstw zakłada integrację danych z istniejących rejestrów publicznych i utworzenie jednego rejestru należności publicznoprawnych. W 2018 r. mają rozpocząć działalność dwa nowe rejestry ograniczające ryzyko podjęcia współpracy z niesolidnym kontrahentem: Rejestr Należności Publicznoprawnych (RNP) i Centralny Rejestr Restrukturyzacji Upadłości (CRRiU). Informacje z obu rejestrów mają być dostępne za pośrednictwem biur informacji gospodarczej. Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości ma służyć zamieszczaniu i obwieszczaniu postanowień, zarządzeń, dokumentów i informacji dotyczących postępowań restrukturyzacyjnych i upadłościowych. Przepis wprowadzający CRRiU wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2018 r. Od 1 stycznia 2018 r. ma funkcjonować Rejestr Należności Publicznoprawnych. Znajdą się w nim osoby, które zalegają z wierzytelnościami wobec państwa, tj. nie zapłaciły podatków, ceł, składek ZUS i mandatów karnych oraz skarbowych. Próg umożliwiający wpisanie dłużników do RNP ustalono na poziomie 5 tys. zł. Informacje o długach będą wpisywane do RNP przez naczelników urzędów skarbowych i reprezentantów gmin. Wpisanie długu wynikającego z decyzji lub wyroku będzie mogło nastąpić dopiero po uprawomocnieniu się decyzji lub wyroku sądu administracyjnego. Zanim dojdzie do umieszczenia danych w RNP, dłużnik otrzyma ostrzeżenie o zagrożeniu ujawnieniem w rejestrze. Jeśli po otrzymaniu informacji o planowanym wpisie jego danych do rejestru w dalszym ciągu nie ureguluje zobowiązań, to po 30 dniach zostanie umieszczony na liście dłużników. Rejestr przewiduje możliwość złożenia sprzeciwu przez osobę fizyczną oraz prawną, która jest zagrożona wpisem w RNP. Sprzeciw będzie mógł zostać złożony również po dokonaniu wpisu do bazy. Dłużnik zostanie usunięty z bazy w momencie uwzględnienia sprzeciwu lub wykonania zobowiązania.

W przypadku zamiaru sprawdzenia osoby fizycznej w RNP konieczne będzie uzyskanie od niej upoważnienia, które będzie ważne przez 60 dni. W przeciwnym przypadku wystąpienie o informację o długach osoby fizycznej bez jej upoważnienia może skutkować grzywną w wysokości 30 tys. zł. Każdy przypadek pobrania z portalu podatkowego wiadomości o zobowiązanym zostanie zapisany, a informacja o próbach pozyskania informacji będzie przekazana sprawdzanemu. Informację taką osoba fizyczna uzyska nieodpłatnie. W razie nieuprawnionego ujawnienia danych dłużnik będzie mógł wystąpić o odszkodowanie od Skarbu Państwa na zasadach przewidzianych w *Kodeksie cywilnym*.

Korzyści z integracji danych są tym większe, im większy jest zgromadzony zasób danych. Istotne pod tym względem byłoby połączenie danych pochodzących z sektora bankowego i pozabankowego. BIK może, ale nie musi, przekazywać informacje BIG-om. Praktyka pokazuje, że z reguły tego nie robi. BIG-i gromadzą takie dane same, na podstawie dwustronnych umów z bankami, ale zakres tych informacji jest węższy i nie obejmuje całego sektora bankowego.

Wprowadzone zmiany budzą zastrzeżenia m.in. ze względu na brak w RNP danych o zaległościach wobec Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W KRUS jest ubezpieczonych ok. 29,5 tys. przedsiębiorców i ponad 1,47 mln osób fizycznych. Wyłączenie KRUS-u powoduje istotne obniżenie jakości systemu wymiany informacji.

Firmom czekającym często w nieskończoność na pieniądze ma pomóc możliwość wpisania dłużnika do baz BIG-ów już po 30 dniach od terminu płatności. Dzięki tej zmianie przedsiębiorcy będą mieli możliwość szybszego odzyskania należności.

Zakończenie

Efektywność systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych obniża nadmierne rozproszenie rynku po stronie podaży, utrudniające użytkownikom zebranie kompletnych informacji – żaden uczestnik systemu nie ma dostępu do całości informacji zgromadzonej w systemie. Przepływ informacji pomiędzy podmiotami prowadzącymi rejestry jest mocno ograniczony – nie wymieniają się one między sobą informacjami, co obniża jakość informacji dostarczanej użytkownikom. Wymiana informacji bankowej jest ograniczona do sektora bankowego. Poprawę pod tym względem mają zapewnić ustawowe zmiany w ramach pakietu ułatwień dla przedsiębiorstw.

Rejestry dłużników charakteryzuje dualizm prawny polegający na tym, że działają one na podstawie dwóch różnych podstaw prawnych. Biuro Informacji Kredytowej działa na podstawie prawa bankowego, natomiast BIG-i – na podstawie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych. Dualizm prawny obniża efektywność systemu wymiany informacji i poziom bezpieczeństwa obrotu gospodarczego. Brak jednolitej podstawy prawnej spowodował, że w Polsce nie ukształtował się jednolity standard gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji. Standardy w rejestrach bankowych i pozabankowych nie są kompatybilne. BIG-i nie mogą korzystać z informacji od BIK-u ze względu na tajemnicę bankową. Ustawodawca powinien więc dążyć do stworzenia jednolitych przepisów dla wszystkich rejestrów.

Słabą stroną systemu wymiany informacji o zobowiązaniach finansowych jest wciąż niski udział informacji pozytywnej w bazach BIG-ów. Biura informacji gospodarczej gromadzą przede wszystkim informacje negatywne, bez historii płatniczej dłużnika, gdyż co do zasady po spłacie zaległego zobowiązania dane usuwane są z rejestru. Cały czas niekwestionowanym liderem na rynku informacji pozytywnej jest BIK (90% informacji zgromadzonych w BIK to informacje pozytywne) (*Jak…*, 2017). Na uznanie zasługuje obecna ewolucja BIG-ów w kierunku gromadzenia informacji pozytywnych. Istnienie informacji pozytywnej zmniejsza o blisko 40% liczbę złych decyzji kredytowych (Bieć, 2012). Ewolucja systemu wymiany informacji idzie w kierunku gromadzenia pełnych danych: zawierających oprócz danych negatywnych także dane pozytywne.

Mankamentem systemu jest obecna procedura wpisu dłużnika do rejestru, która jest utrudniona i czasochłonna – wymaga jego zgody i aktywnego uczestnictwa. Powoduje to niepotrzebne zwielokrotnienie interakcji z dłużnikiem i podnosi koszty. Należałoby zwiększyć możliwość ustawowego wpisywania danych pozytywnych do rejestru.

Rozwój technologii informacyjnych wymusza zmianę modelu zarządzania danymi oraz ich udostępniania. Coraz bardziej oczywiste staje się zapewnienie bezpośredniego dostępu klientom do danych, które są na ich temat gromadzone. Dzięki nowoczesnym technologiom dostęp do informacji staje się łatwiejszy i zwiększa się możliwość ochrony przed ryzykiem nieuczciwych transakcji. Rodzi to jednocześnie wyzwania technologiczne i prawne dla operatorów baz danych, związane z zapewnieniem bezpieczeństwa danych i spełnieniem wymagań wynikających z ustawy o ochronie danych osobowych.

Literatura
References

Akerlof, G.A. (1970). The Market for „Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *Quarterly Journal of Economic*, *84*, 488–500.

Białek, T. (2011). *Ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer.

Bieć, A. (2012). *Rejestry kredytowe. Teoria i praktyka*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

Big Infomonitor: 48% firm dostaje zapłatę z ponad 60 dniowym opóźnieniem. (2017, 10 września). Pozyskano z: http://biznes.onet.pl/wiadomosci/kraj/big-infomonitor-48-proc-firm-dostaje-zaplate-z-ponad-60-dniowym-opoznieniem/qxrw68

Brown, M., Jappelli, T., Pagano, M. (2007). Information Sharing and Credit Market Performance: Firm-Level Evidence from Transition Countries. *CSEF Working Paper*, *178*, 1–42.

Girault, M.G., Hwang, J. (2010). Public Credit Registries as a Tool for Bank Regulation and Supervision. *Research Working Paper*, *5489*.

Jak sprawdzić swoją historię kredytową? (2017, 15 września). Pozyskano z: https://kapitalni.org/pl/artykuly/jak-sprawdzic-swoja-historie-platnicza-i-kredytowa,73,146

Jappelli, T., Pagano, M. (2005). Role and Effects of Credit Information Sharing, Centre for Studies in Economics and Finance. *CSEF Working Paper*, *136*, 1–32.

Kuchciak, I. (2015). Informacje z mediów społecznościowych we wspomaganiu oceny zdolności kredytowej. *Bezpieczny Bank*, *1*(58), 127–129.

Kurkliński, L., Markowski, K. (2012). *Systemy wymiany informacji kredytowej – Doświadczenia polskie i europejskie*. Warszawa: Biuro Informacji Kredytowej SA.

Lissowska, M. (2010). Polityka konsumencka – podstawy teoretyczne, cele i narzędzia. *Gospodarka Narodowa*, *10*, 57–77.

Nowak, P. (2003). Ochrona konsumenta w warunkach asymetrii informacji. *Zeszyty Naukowe AE*, *594*, 91–100.

Nowak, P. (2016). Bezpieczeństwo ekonomiczne konsumenta na rynku usług finansowych. W: A. Pięgel, J. Pomiankiewicz, A. Żebrowski (red.), *Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa*. Nisko: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa i Ochrony im. Marszałka J. Piłsudskiego w Warszawie, Wydział Zamiejscowy w Nisku, 332–340.

Nowelizacja ustawy o BIG-ach to bardzo dobra zmiana. (2017, 15 września). Pozyskano z: https://krd.pl/Centrum-prasowe/Informacje-prasowe/2016/Nowelizacja-ustawy-o-BIG-ach-to-bardzo-dobra-zmiana

Paweł Nowak, dr, ekonomista, adiunkt w Katedrze Ekonomii i Polityki Gospodarczej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. Zainteresowania naukowe: mikro- i makroekonomia bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, ochrona konsumenta. Autor publikacji naukowych z zakresu ekonomii, prawa i finansów.

Paweł Nowak, PhD, economist and assistant professor in the Department of Economics and Economic Policy, the Pedagogical University of Cracow. Main research interests: economy, safety of transaction and consumer protection. The author of numerous articles on economics, law and finance.

Adres/Address:

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej
ul. Podchorążych 2
30-084 Kraków, Polska

e-mail: gelb@wp.pl